

20/6

67

BOSWELL BÖRJAR BLI TRÅKIG

Den VÄLDIGA Yaleupplagan av James Boswells anteckningar och brev (*Boswell on the Grand Tour, Italy, Corsica and France 1765—1766*, McGraw-Hill Book Company, 5 dollar) har nu nått till fjärde delen. Den första, ojämförligt roligaste volymen gav oss den 22-åriga Boswell i London 1762—1763, den andra beskrev hans framgångsrika, men både för honom och oss ledsamma försök att bli en dygdig juris studerande i Holland, den tredje handlade om den stora bildningsresans andra skede (Tyskland och Schweiz). Den nu utkomna delen gäller den långa vistelsen i Italien (januari—oktober 1765), det ryktbara besöket på Korsika och hemresan

till England; den omfattar en tid av något mer än ett år.

Det kan inte hjälpas att det blir väl mycket av det goda och att förväntan inför de återstående 45 eller 50 volymerna småningom omvandlas i oro. Redan i första delen tyckte vi oss känna denna förtätning av det mänskliga eländet: längtan efter dygd under press av horeri, dryckenskap och gemena handlingar, det moraliska och religiösa grubblat, melankolin och nöjeslystnaden, känslan av alltings fåfänglighet i förening med karriärism, högfärd och begär att göra sig och träffa fint folk, självförebärelserna mot en bakgrund av självtvivsel. Vi lärde också känna denna kanske enastående uppriktighet i gott och ont som gör att Boswells papper är och förblir ett av världshistoriens märkliga dokument. Det har visserligen sitt intresse att se Boswell promenera sin egenart i skilda miljöer, men han själv står nästan alltid så starkt i centrum att bilden av världen omkring blir en del av självkaraktärstiken. Boswells far, som tyckte att sonen var för länge utomlands, skrev till honom att bara stanna en vecka i Paris "för att kunna säga att du varit där, vilket är den enda fördel resenärer har gentemot andra". Denna dystra uppfattning av resors värde gällde väsentligen också James Boswell, som trots alla sina upplevelser var för egocentrisk för att iakttä sådant som inte rörde honom själv.

Boswell var ovanligt uppriktig, men han var också — och det draget var väl uppriktighetens förutsättning — en ovanligt duktig illusionist. Han förbisåg eller översåg med sina tarvligheter tillräckligt mycket för att kunna berätta om dem. Det finns mycket i den vägen i den senaste boken. Sina tjänare behandlade Boswell med en blandning av intimitet och elak snålhet; den hund som han fick i present av general Paoli under Korsikaresan bestraffade han med ohygglig grymhet (denna grymhet kan inte, som utgivaren försöker, skyllas blott på tidsandan, ty Bos-

wells egen betjänt reagerade mot den). Till omväxling med bordellbesök strävade Boswell systematiskt att förföra de damer med vilka han kom i beröring, men då han misslyckades ansåg han sig för god för denna världen; "Jag har för varmt hjärta för att någonsin förvärva den slughet, som behövs för umgänge med den fördärvade mänskligheten", skrev han vid ett sådant tillfälle. Boswell klagade ibland över sin brist på talang och sina dåliga moraliska egenskaper, men han tvivlade inte på att han ägde en märkvärdig sak, "en verkligt ädel själ, en själ som sätter mig högre bland människorna än jag hade förvärvat den ära som stora talanger uppnår utan att ha en sådan själ". Här var Boswell allmänmännisklig, något speciellt fint var det just med honom.

Från allmänt historisk synpunkt är särskilt två avsnitt av denna volym av intresse. Det ena gäller besöket på Korsika, där Boswell trodde sig finna de "goda vildar" som tiden älskade; framställningen av den korsikanska resan, publicerad redan 1768, har nyligen översatts till svenska och i denna tidning anmälts av Olof Lagercrantz. Det andra, helt korta avsnittet ställer utom tvivel att Boswell hade en erotisk affär med Thérèse Le Vasseur, Rousseaus älskarinna, då han ledsagade henne från Paris till England, dit Rousseau själv farit några veckor tidigare. Möjligt är att Rousseau fick reda på denna historia — eller åtminstone trodde att Boswell attackerat Thérèse — och att detta bidrog till den berömda Englandsresans fiasko. Säkert är att Rousseau inte bara bröt med Hume, som ordnat resan, utan också blev avvisande mot Boswell, vars hängivna beundran han förut välvilligt avnjutit.

HERBERT TINGSTEN